

ISSN 1311-3321

РУСЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „Ангел Кънчев“
UNIVERSITY OF RUSE „Angel Kanchev“

НАУЧНИ ТРУДОВЕ

Том 52, серия 8.3
Здравни грижи

НАУЧНЫЕ ТРУДЫ

Том 52, серия 8.3
Здравоохранение

PROCEEDINGS

Volume 52, book 8.3
Health care

Русе
Ruse
2013

Правни аспекти на професията Парамедик

Мария Радева

Legal aspects of the profession Paramedic: Paramedic is new to the Bulgarian health system profession. Training in this profession began in 2012. But at present there is no job opportunities for paramedic.

Key words: Paramedic

ВЪВЕДЕНИЕ

Българското общество, обичайно, свързва работата на парамедиците с хитови американски сериали. В последните години, със създаването на тази нова, за българската здравна система, професия се свързват надеждите за реформа в спешната помощ. „Ерата на фелдшерите в здравната система приключва. Вместо тях в спешните отделения и спешната помощ влизат парамедиците.“ [1] – се твърди в немалко медийни публикации⁶.

Професията парамедик е обичайна за някои здравни системи – САЩ, Канада, Австралия. В Германия парамедиците са част от системата на спешната помощ, като позицията се нарича Rettungsassistent или Rettungssanitäter.

Парамедици работят и в Националната здравна служба (NHS) на Великобритания. Парамедикът е старши медицински специалист в случаите на оказване на спешна медицинска помощ. Парамедиците са част от екипите, които първи пристигат на мястото на инциденти и аварии. Те правят оценка на състоянието на пациентите и оказват медицинска помощ от първа необходимост. В тяхната дейност се включва подаването на кислород и прилагането на медикаменти, работа с високотехнологично оборудване като дефибрилатори, поставянето на гръбначни шини и шийни яки и др.⁷ [7]

В тълковните речници понятието парамедик⁸ [3] се дефинира като човек, обучен да оказва спешна помощ или да подпомага лекарите при предоставянето на медицински грижи. Понятието⁹ се свързва с медицината и се използва за означаване на лице, което допълва, подпомага работата на лекарите.[2] Парамедикът е част от екипа на линейката, той е обучен за оказване на животоспасяващи медицински дейности, включително извършване на инфузия и сърдечен масаж.

ОБУЧЕНИЕ ПО ПРОФЕСИЯТА ПАРАМЕДИК

В България за професията Парамедик се заговори в последните години, като основно се свързва с реформа в системата на спешната помощ. Но всичко това е в сферата на бъдещи планове, стратегии и политическо говорене. Първите реални стъпки, към въвеждането на тази нова професия са поставени в края на 2011 година.

По смисъла на Закона за професионалното образование и обучение професия е вид трудова дейност, за която се организира професионално образование и обучение. Специалността е самостоятелно обособена трудова дейност в рамките на дадена професия.

Със Заповед РД – 09 – 1805/09.12.2011 на Министъра на образованието, младежта и науката, в Списъка на професиите за професионално образование и

⁶Парамедик – новата професия на 2012, в-к Труд, 03.01.2012

⁷ <http://www.nhscareers.nhs.uk/explore-by-career/ambulance-service-team/careers-in-the-ambulance-service-team/paramedic/>

⁸ The American Heritage® Dictionary of the English Language, Fourth Edition copyright ©2000 by Houghton Mifflin Company

⁹ Collins English Dictionary – Complete and Unabridged © HarperCollins Publisher

обучение, в професионално направление (код 723) Здравни грижи е включена професията Парамедик (код 723030). В рамките на професията Парамедик се обособяват три специалности. Специалността Транспортиране на пострадали и болни хора и оказване на първа помощ (код 7230301) е с втора степен на професионална квалификация. Специалността Транспортиране на пострадали и болни хора, оказване на първа помощ и асистирание в спешни отделения (код 7230302) е с трета степен на професионална квалификация. Специалността Транспортиране на пострадали и болни хора, оказване на първа помощ и асистирание на лекаря в спешната помощ (код 7230303) е с четвърта степен на професионална квалификация.

С цитираната заповед се създава една нова професия, по която лицензирани обучаващи институции могат да провеждат обучение. По данни на Националната агенция за професионално образование и обучение¹⁰[6], към септември 2013, дванадесет центъра за професионално обучение са лицензирани да обучават по професията Парамедик. Обучението се извършва само по двете специалности Транспортиране на пострадали и болни хора и оказване на първа помощ и Транспортиране на пострадали и болни хора, оказване на първа помощ и асистирание в спешни отделения.

Парамедици с четвърта степен на професионална квалификация могат да бъдат обучавани в колежи. По информация от интернет – страницата на Колежа по икономика и мениджмънт в Благоевград¹¹, към юли 2013, колежът е „първата институция, получила лиценз за обучение по професия Парамедик – 4-та степен на професионална квалификация“. Първият курс започва през октомври 2013.[4]

Съществена слабост в обучението по новосъздадената професия е липсата на държавни образователни изисквания (ДОИ) за придобиване на квалификация по професията Парамедик.

Съгласно чл. 15 от Закона за народната просвета, държавните образователни изисквания определят равнищата на необходимата общообразователна и професионална подготовка. С ДОИ за придобиване на квалификация по професии се определят задължителните професионални компетенции, необходими за упражняване на професията. ДОИ са задължителни за всички обучаващи институции, които имат право да организират обучение, завършващо с издаване на Свидетелство за професионална квалификация или Удостоверение за професионално обучение¹². [6]

Проектът за Наредба за придобиване на квалификация по професията Парамедик е изготвен и публикуван за обществено обсъждане на официалната интернет-страница на МОН по време на служебното правителство (март – май 2013). Към декември 2013 наредбата не е приета, което означава, че държавни образователни изисквания за придобиване на квалификация по професията Парамедик не са въведени.

УПРАЖНЯВАНЕ НА ПРОФЕСИЯТА ПАРАМЕДИК

Националната класификация на професиите и длъжностите - 2011 (НКПД -2011) определя професионалната и длъжностната структура в Република България. Съгласно Правилника за прилагане на Националната класификация на професиите и длъжностите - 2011, класификацията представлява система от професионални и длъжностни наименования, разпределени съобразно тяхната специфика в различните социално-икономически области. Чрез Класификацията се определя

¹⁰ <http://www.navet.government.bg/bg>

¹¹ <http://www.cembl.com/index.php>

¹² <http://www.navet.government.bg/bg/doi>

професионалната и длъжностна структура на работната сила в четири йерархични равнища – клас, подклас, група, единична група.

НКПД – 2011 дефинира понятията професия и длъжност. По смисъла на НКПД – 2011 (за разлика от легалната дефиниция на ЗПОО) професията е съвкупност от длъжности, чиито основни функции и задачи се характеризират с висока степен на сходство. Длъжността, по смисъла на НКПД - 2011 е съвкупност от функции и задачи, които едно лице изпълнява на работното си място, включително в качеството му на работодател или самонает. При изготвяне на длъжностното разписание работодателят използва длъжностни наименования и съответния им код от Класификацията въз основата на анализ на съдържанието и сложността на труда, като се съобразява с функциите, задачите и изискванията за минимално образователно и квалификационно ниво за заемане на длъжността, определени в длъжностната характеристика.

НКПД – 2011 въвежда понятието Парамедицински специалисти, с което се означава група (съвкупност от единични групи, обобщени на основата на сходство в трудовите функции и задачи, обозначени с тризначен цифров код). Всяка отделна длъжност се класифицира към една единична група професии. В групата професии Парамедицински специалисти, не се включва длъжността Парамедик.

Съгласно Правилника за прилагане на НКПД - 2011, класификацията включва и обяснителни бележки по обхвата и съдържанието на позициите от структурата. В клас 2 – Специалисти на НКПД - 2011, подклас 22 – Медицински специалисти е включена група 224 – Парамедицински специалисти. НКПД - 2011 определя, че парамедицинските специалисти предоставят услуги по консултиране, диагностика, лечение и превенция на хора, които са по-ограничени по отношение на обхват и сложност от услугите на лекарите. Парамедицинските специалисти работят самостоятелно или под ограничено наблюдение на лекари, като прилагат модерни клинични процедури за лечение и превенция на болести, наранявания и други физически или умствени болести, които са присъщи за конкретни общности.

Парамедицинските специалисти извършват физикални прегледи на пациенти и разговарят с тях и техните семейства за да определят здравния им статус и записват тази информация. Извършват основни медицински и оперативни процедури, включително и назначават лечение и други превантивни или лечебни мерки, особено за често срещаните заболявания. Назначават диагностични изследвания - ренгенови, електродиаграмни и лабораторни. Извършват терапевтични процедури, като инжектиране, имунизирание, обработване, дезинфекциране и превързване на рани. Подпомагат лекарите при сложни хирургически процедури. Наблюдават състоянието на пациентите и реакциите на организмите към дадено лечение и при необходимост сигнализират на лекар. Съветват пациенти и семейства относно диети, упражнения и други навици, които биха предотвратили или излекували дадено заболяване или нарушение. Идентифицират и разпознават сложни случаи, които изискват намесата на лекари, болници или други места за специализирани грижи.

В групата Парамедицински специалисти се включват длъжностите Фелдшер (код 2240-3001), Фелдшер, специализант (код 2240-3002), Фелдшер, със специалност в системата на здравеопазването (код 2240-3003).

Длъжността Парамедик се класифицира в Единична група 3258, част от Група 325 – Други приложни специалисти в здравеопазването, класифицирана в Подклас 32 – Приложни специалисти в здравеопазването.

Подклас 32 – Приложни специалисти в здравеопазването е част от клас 3 – Техници и приложни специалисти. Приложните специалисти в здравеопазването изпълняват технически и практически задачи, свързани с оказване на помощ при диагностициране и лечение на заболявания, травми, наранявания и увреждания на хора и животни. В подклас 32 се включва група 325 – Други приложни специалисти в

здравеопазването. Другите приложни специалисти в здравеопазването изпълняват технически задачи и осигуряват помощни функции в дентална медицина, поддържане на медицински досиета и здравна информация, оптика, физиотерапия, медицинска екология, спешна медицинска помощ и други дейности, свързани с подпомагане и подобряване на човешкото здраве.

В група 325 – Други приложни специалисти в здравеопазването се включват девет единични групи. Единична група 3258 Приложни специалисти в оказването на спешна медицинска помощ включва длъжността Парамедик с код 3258-3001.

НКПД - 2011 осигурява прякото прилагане на Международната стандартна класификация на професиите (International Standard Classification of Occupations, 2008¹³ (ISCO-08)) [5] в практиката на Република България. Йерархичните равнища на Класификацията съответстват на йерархичните равнища на ISCO-08. Съгласно уточнение, направено в НКПД - 2011 единична група 3258 Приложни специалисти в оказването на спешна медицинска помощ от Международната стандартна класификация на професиите – ISCO-08 не се използва в националната практика.

Цитираната забележка следва да бъде прецизирана. В Група 325 - Други приложни специалисти в здравеопазването, част от която е и Единична група 3258, фигурират и други единични групи, които не се прилагат в националната практика. Това са Единични групи 3251 - Асистенти и терапевти в денталната медицина, 3252-Специалисти по медицински досиета и здравна информация, 3256 - Медицински асистенти. Съгласно т.24 от Методологичните бележки към НКПД – 2011, визираните единични групи от ISCO-08, не се използват в националната практика. В тези единични групи (3251, 3252, 3256) не се включват длъжности. В т.24 не се визира Единична група 3258 Приложни специалисти в оказването на спешна медицинска помощ. Още повече, че в тази единична група е включена длъжността Парамедик.

С оглед изложеното, съществуващото противоречие между НКПД – 2011 и Методологичните бележки, относно приложението на Единична група 3258 Приложни специалисти в оказването на спешна медицинска помощ в националната практика следва да бъде преодоляно.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След промяната в Списъка на професиите за професионално образование и обучение, може да бъде организирано обучение по професията Парамедик. Предпоставка за качеството на предлаганото обучение е наличието на ДОО за придобиване на квалификация по съответната професия. С оглед изложеното приемането на ДОО за придобиване на квалификация по професията Парамедик следва да бъде извършено своевременно.

Придобитата професия Парамедик не е равнозначна на професиите от групата Парамедицински специалисти съгласно НКПД – 2011. Във визираната група професии се включват длъжности, заемането на които е свързано с получаване на образование по регулирана професия – фелдшер.

Съществуването на длъжността Парамедик (код 3258-3001) в НКПД – 2011, въпреки противоречието, описано по-горе) е предпоставка за навлизането на нов вид професионалисти в националната система за здравеопазване. Предвид обстоятелството, че професията не е регулирана, конкретните трудови функции, които ще изпълняват парамедиците ще зависят от обема на придобитите професионални знания и компетенции и съответната длъжностната характеристика.

¹³ <http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/isco08/>

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Парамедик – новата професия на 2012, в-к Труд, 03.01.2012
- [2] Collins English Dictionary – Complete and Unabridged © HarperCollins Publisher
- [3] The American Heritage® Dictionary of the English Language, Fourth Edition
copyright ©2000 by Houghton Mifflin Company
- [4] <http://www.cembl.com/index.php>
- [5] <http://www.ilo.org>
- [6] <http://www.navet.government.bg>
- [7] <http://www.nhscareers.nhs.uk>

За контакти:

Ас. Мария Радева, Катедра “Публично - правни науки”, Русенски университет
“Ангел Кънчев”, тел.: 0887 299 552, e-mail: mradeva@uni-ruse.bg

Докладът е рецензиран.